

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 11

**СУСПІЛЬСТВО У ХХІ СТОЛІТТІ:
ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ,
ГУМАНІЗАЦІЇ, ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ**

Київ 2003

УДК 159.9+316+378
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Гайченко В. А., д-р біол. наук, проф. — заступник головного редактора
Корінний М. М., канд. іст. наук, доц. — відповідальний редактор
Марусєва О. А. — відповідальний секретар

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., *Федоренко В. Г.*, д-р екон. наук, проф., *Титова Н. А.*, д-р екон. наук, проф., *Куценко В. І.*, д-р екон. наук, проф., *Осокіна В. В.*, канд. екон. наук, проф., *Онищенко В. П.*, д-р екон. наук, проф.

Психологічні науки

Максименко С. Д., д-р психол. наук, проф., акад. АПН, *Балл Г. А.*, д-р психол. наук, проф., *Ложкін Г. В.*, д-р психол. наук, проф., *Коломінський Н. Л.*, д-р психол. наук, проф., *Чуприков А. П.*, д-р мед. наук, проф., *Бурлачук Л. Ф.*, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. АПН

Соціологічні науки

Судаков В. І., д-р соціол. наук, проф., *Ручка А. О.*, д-р філос. наук, проф., *Шкляр Л. Є.*, д-р політ. наук, проф., *Пилипенко В. Є.*, д-р соціол. наук, проф., *Танченко В. В.*, д-р філос. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., *Бєбик В. М.*, д-р політ. наук, проф., *Горбатенко В. П.*, д-р політ. наук, проф., *Храмов В. О.*, д-р політ. наук, проф., *Шуба О. В.*, д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Мироненко Н. М., д-р юрид. наук, проф., *Марчук В. М.*, д-р юрид. наук, проф., *Скрипнюк О. В.*, д-р юрид. наук, проф., *Калюжний Р. А.*, д-р юрид. наук, проф., *Бабкін В. Д.*, д-р юрид. наук, проф.

Менеджмент

Федулова Л. І., д-р екон. наук, проф., *Гаєвський Б. А.*, д-р філос. наук, проф., *Дахно І. І.*, д-р екон. наук, проф., *Дмитренко Г. А.*, д-р екон. наук, проф., *Воротіна Л. І.*, д-р екон. наук, проф.

Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 6 від 03.07.03)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М43 Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2001. — ISBN 966-608-120-2

Вип. 11: Суспільство у ХХІ столітті: психологічні проблеми гармонізації, гуманізації, демократизації. — 2003. — 208 с. — Бібліогр. в кінці ст.

ISBN 966-608-359-0

Розглядаються загальні психологічні проблеми гармонізації суспільства у ХХІ столітті. Велика увага приділяється особливостям соціалізації в період трансформації суспільства, зокрема гуманістичній спрямованості його розвитку. Досліджуються соціально-психологічні проблеми вдосконалення міжособистісної взаємодії в сучасному суспільстві.

Для менеджерів, керівників, психологів, педагогів.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати новітніх наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+88.5я43

ISBN 966-608-120-2

ISBN 966-608-359-0

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2003

Т. В. Зайчикова

Попередження "професійного вигорання" як аспект гуманізації відносин у педагогічних колективах закладів середньої освіти 90

Л. В. Корень

Самоактуалізація особистості працівників організації як результат їх задоволеності працею 94

И. В. Редзюк

Социально-психологические проблемы гуманизации обучения иностранным языкам в вузе 96

И. С. Бахов

Гуманистическая направленность развития мнемических умений в процессе обучения иностранному языку 99

В. В. Косік

Соціальні страхи як перешкода суспільній гуманізації (глибинно-психологічний аспект) 102

В. М. Сич

Розвиток мотивації професійного вдосконалення спеціалістів відділів освіти як передумова їхньої самоактуалізації 104

Н. П. Зубалій

Зв'язок мотивації ставлення студентів до учіння з гуманізацією навчально-виховного процесу 107

О. М. Паламар

Гуманістичні основи формування мотивації у ставленні учнів до природи 109

О. Л. Вернік

Вікові особливості ставлення школярів до довкілля 111

О. С. Килимник, О. В. Рудоміно-Дусятська

Світоглядні екологічні уявлення і особистісні цінності молоді 114

С. О. Лобанов, Є. М. Прокопович

Сприйняття суспільством явища СНІДу. Вплив стигми на адаптацію ВІЛ-інфікованих хворих 118

М. В. Войтович

Деякі підходи до визначення особливостей психотехнологій подання практичними психологами допомоги керівникам організації 120

Н. В. Медведєва

Професійна адаптація психолога в системі освіти в світлі ідей гармонізації, гуманізації і демократизації суспільства 123

О. Е. Ковалевська

Психологічний аналіз впливу кольорового оточення на оптимізацію психологічного стану особистості 126

Л. О. Шкловцова

Психологічні проблеми подолання сором'язливості в підлітковому віці 129

О. П. Щотка

Особливості якісного підходу в дослідженні психологічної готовності студентів до розвитку управлінської кар'єри в освіті 133

О. А. Чебатарьова

Діагностичні методи в технології формування соціально-психологічної готовності до управління в контексті соціалізації та самоактуалізації менеджерів середнього рівня 138

Г. Л. Федосова

Соціально-психологічні особливості комунікативних бар'єрів студентів технічних спеціальностей НТУ "КПІ" 141

Н. В. Волкова

Лингвопсихологический подход к процессу обучения грамматике английского языка 144

Э. К. Джапарова

Опора на этнокультурные ценности при формировании профессиональной компетентности учителя иностранного языка 148

В. В. Бебих

Інтегрованість комп'ютерної технології у процес навчання ділової англійської мови у фінансово-економічних інститутах 151

Ж. С. Свиренко

Диалог культур в курсе иностранного языка неязыковых вузов 156

Л. А. Чулкова

Подготовка учителя в педагогических университетах Германии 159

Л. К. Білозерова

Теоретичні основи застосування модульної технології викладання англійської мови в педуніверситеті 162

Розділ 3

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ... 166

О. Л. Туриніна, О. Г. Чернецька

Формування сприятливого соціально-психологічного клімату у групі як фактор гуманізації міжособистісних стосунків 166

Н. М. Ануфрієва, Р. А. Ануфрієва

Народна практика співіснування про запобігання та розв'язання конфліктів 169

Н. В. Волошина

Розвиток комунікативної компетентності старшокласників як передумова гармонізації стосунків між дітьми й батьками 171

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

УДК 159.922.4

О. Л. ТУРИНІНА, канд. психол. наук, доц.

О. Г. ЧЕРНЕЦЬКА, докторант

(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)

ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ У ГРУПІ ЯК ФАКТОР ГУМАНІЗАЦІЇ МІЖСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 11, с. 166–168

Розкривається значення сприятливого соціально-психологічного клімату у студентській групі і пропонуються шляхи та умови його оптимізації.

На сучасному етапі становлення й розвитку в Україні ринкової економіки актуальним є питання: чи можливо за нинішніх складних соціальних, економічних і політичних умов, що склалися в державі, створити колектив, зокрема студентський, у найкращому розумінні цього слова. Аналіз соціально-психологічних досліджень цієї проблеми свідчить, що вона потребує негайного комплексного психологічно-педагогічного вивчення та вирішення.

Опитування, проведене нами на I–V курсах фізико-математичного та індустріально-педагогічного факультетів Національного педуніверси-

тету ім. М. П. Драгоманова та студентів II–IV курсів Інституту менеджменту та бізнесу ім. Б. М. Єльцина МАУП, засвідчило, що майже 60 % опитаних студентів не вірять у можливість створення вищого рівня згуртованості студентської групи (колективу). Одержані результати викликають серйозне занепокоєння, адже невдовзі значна частина цих молодих людей працюватимуть у колективах і керуватимуть ними.

Мотивуючи свою негативну позицію з цієї проблеми, респонденти передусім посилаються на труднощі, які переживає наше суспільство, а також на власний досвід.

Найважливішою умовою створення колективу, на наш погляд, є формування у студентських групах сприятливого соціально-психологічного клімату. Це створення сприятливих умов для самовизначення студентів, розкриття позитивних якостей, рис характеру, здібностей, властивих людині як індивідуальності. Зокрема, це гарні манери, оригінальні вподобання, тонкий гумор, енергійність, глибока обізнаність з певною сферою духової культури, вміння римувати, співати, танцювати, грати на музичних інструментах тощо. Саме завдяки цьому створюється атмосфера розкнутості, природності, доброзичливості.

Правильно сформовані відносини між педагогічним колективом, адміністрацією та членами студентської групи є умовою підвищення рівня навчально-виховного процесу. У сфері взаєморозуміння, довіри та вимогливості насамперед до себе, а потім до інших стає можливою організація діяльності студентів з урахуванням їх інтересів і потреб, творчих здібностей та нахилів. При цьому важливо піклуватись про створення в колективі атмосфери доброзичливих взаємовідносин, емоційної чуйності. Одним з найважливіших показників сприятливого соціально-психологічного клімату та згуртованості студентської групи є гуманістичні відносини, що характеризуються такими ознаками, як уважність один до одного, готовність прийти на допомогу тощо. У таких умовах зникають ревниве ставлення до інших студентів у групі та підґрунтя для конфліктів і недовіри.

Сприятливий соціально-психологічний клімат є згустком двох основних суперечностей, які психологічно розвивають студентську групу як колектив:

- прагнення до самоствердження, з одного боку, і до ідентифікації з колективом — з іншого;
- взаємодія з іншими членами групи загострює суперечності між “я”, “ми” і “вони”.

Саме тому для створення сприятливого соціально-психологічного клімату необхідно, щоб студенти навчились розбиратись у власних почуттях і почуттях інших. Знання особливостей темпераменту і характеру, здібностей і міжособистісних стосунків сприятиме кращій організації роботи в студентській групі та позбавить від психологічної безграмотності.

В управлінні діяльністю студентської групи, у формуванні соціально-психологічного клімату важливу роль відіграє ціннісна основа групи. Це те, що група вважає найважливішим і значущим

у своєму житті й діяльності, особливо в поведінці кожного її члена — це індивідуальні якості й вчинки: чесність, чуйність, моральні норми, якими є загальноприйняті всіма членами групи правила, стандарти, зразки, на які у своїй поведінці вони орієнтуються.

Аналіз соціально-психологічного клімату студентського колективу повинен охоплювати ретельне вивчення різних емоційних станів студентів. При цьому його не можна розглядати як просту суму станів окремих членів колективу. Соціально-психологічний клімат — це результат насамперед взаємних впливів студентів, викладачів та адміністрації один на одного, які можна визначити словами “зараження” і “наслідування”. Ці емоційні впливи особливо сильні саме в молодіжних колективах. Наприклад, специфіка наслідування у студентській групі полягає в тому, що це вже не просто прийняття зовнішніх рис поведінки студента або більш масових психічних станів, а й відтворення зразків поведінки будь-кого з оточення цього студента. Воно може мати зовнішній характер: студенти наслідують вчинки когось з колективу деканату або викладачів кафедри.

Атмосфера соціально-психологічного клімату у студентській групі деякою мірою залежить від культури мовлення викладачів, які часто спілкуються з групою. Змістовність, точність, виразність мовлення впливають на дохідливість і переконливість оцінок, успішність дій.

Крім того, викладачі та адміністрація повинні бути готовими до будь-якої своєрідності студентів, їх особистісної своєрідності, бути стриманими у своїх реакціях на можливі зриви студентів.

Соціально-психологічний клімат у студентській групі залежить від рівня ввічливості, делікатності, доброго ставлення викладачів і працівників деканату. Такт містить поняття “міра”. Засвоєння ними міри є показником рівня їхньої культури. На жаль, окремі педагоги не усвідомлюють важливості відносин із студентською групою. У них не виникає думки подивитись на проблему очима виховання або засумніватись у доцільності вчорашнього покарання. Мірою знань, поведінки у таких викладачів може бути образ такого соціально-психологічного клімату, який вони створили самі. Соціально-психологічний клімат у викладацькому колективі є одним з найдієвіших чинників впливу на соціально-психологічний клімат у студентських групах, на самопочуття студентів, їх ставлення до навчання і вищого навчального закладу загалом.

Найвагоміше своїми діями, стилем поведінки впливають на соціально-психологічний клімат студентської групи її керівники. Наприклад, декани, куратори, які мають уявлення про свої основні завдання в авторитарно-директивному стилі (командувати, підганяти, маніпулювати, контролювати), як правило, створюють навколо себе атмосферу відчуження, недовіри, страху. Студенти в цьому разі погано інформовані про життєдіяльність факультету або інституту, не проявляють ініціативу, діють консервативно, тому що не бажають припуститись помилки, виявитись надто винахідливими. І в холодному раціональному кліматі такого колективу у студентів

навіть не виникає думки про спільне досягнення цілей вищого навчального закладу.

Література

1. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект): Моногр. — К.: МАУП, 2000. — 286 с.
2. Психологическая теория коллектива / Под ред. А. В. Петровского. — М.: Педагогика, 1979. — 240 с.
3. Реан А. А., Коломинский Я. Л. Социальная педагогическая психология. — СПб.: Питер, 2000. — 416 с.